

DŽORDŽ R.R.
MARTIN

PEŠME
SNOVA

DŽRRM: Retrospektiva

PRVI TOM

Preveli
Iva i Nikola Pajvančić

Laguna

Naslov originala

George R. R. Martin
DREAMSONGS

Copyright © George R. R. Martin, 2003
All rights reserved.
Translation Copyright © 2010 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Posvećeno Fips, naravno.
Postoji put, koji nije jednostavan i prav,
između zore i mraka noći.
Drago mi je što sa mnom hodaš po njemu.*

Sadržaj

JEDAN: ČETVOROBOJNI FAN	9
Samo se deca boje mraka	24
Tvrđava	40
A smrt njegovo zaveštanje	62
DVA: SUROVI PROFESIONALAC	75
Heroj	85
Izlaz za San Bretu	101
Druga vrsta usamljenosti	117
S jutrom padaju magle	137
TRI: SVETLOST DALEKIH ZVEZDA	159
Pesma za Liju	172
Ova kula od pepela	247
I sedam puta nikad ne ubij čoveka	269
Kameni grad	312
Ljuto cveće	355
Put krsta i zmaja	385

JEDAN
ČETVOROBOJNI FAN

ČETVOROBOJNI FAN

U početku sam svoje priče pričao samo sebi.

Većina njih postojale su samo u mojoj glavi, ali kada sam jednom naučio da čitam i pišem, ponekad sam deliće stavljao na hartiju. Najstariji preživeli primer mog pisanja, koji izgleda kao da je proizveden u vrtiću ili prvom razredu, jeste enciklopedija svemira ispisana štampanim slovima u jednoj od onih školskih svezaka s crno-belim koricama koje podsećaju na mermer. Na svakoj strani nalazi se crtež planete ili meseca i nekoliko redova o tamošnjoj klimi i ljudima. Stvarne planete poput Marsa i Venere stoje rame uz rame s onima koje sam maznuo iz *Flaša Gordona* i *Rokija Džounsa*, kao i onima koje sam sâm izmislio.

Ta moja enciklopedija je prilično sjajna, ali nije dovršena. Bio sam mnogo uspešniji u započinjanju priča nego u njihovom završavanju. Služile su mi samo da bih se zabavljao.

A zabavljanje samog sebe bilo je nešto što sam naučio veoma rano. Rođen sam 20. septembra 1948. u Bajonu u Nju Džerziju, kao prvo dete Rejmonda Kolinsa Martina i Margaret Brejdi Martin. Ne sećam se da sam imao drugove za igru svog uzrasta sve dok se nismo preselili u blokove, kada mi je bilo četiri. Moji roditelji su pre toga živeli u kući moje prababe, s mojom prababom, njenom sestrom, mojom babom, njenim bratom i sa mnom. Do rođenja moje sestre Darlin dve godine kasnije, bio sam jedinac. Ni u komšiluku nije bilo dece. Baka Džouns je bila tvrdoglava žena koja je odbijala

da proda kuću čak i pošto se ostatak Brodveja pretvorio u poslovnu četvrt, tako da smo živeli u jedinoj stambenoj zgradi u krugu od dvadeset ulica.

Kada je meni bilo četiri, Darlin dve a do Dženetinog rođenja još ostalo tri godine, moji roditelji su se napokon preselili u sopstveni stan, u jedan nov stambeni blok koji je podigla savezna vlada, u Prvoj ulici. Reč „blok“ dočarava slike propalih solitera smeštenih u turobnom betonskom bespuću, ali Laturetovi vrtovi nisu bili Kabrini-Grin.* Zgrade su bile dvospratnice, sa po šest stanova na svakom spratu. Imali smo igrališta i terene za basket, a na drugoj strani ulice jedan mali park pružao se pored masnih voda Kil van Kula. Nije to bilo loše mesto za odrastanje... a za razliku od kuće bake Džouns, tu je bilo i druge dece.

Ljuljali smo se na ljuljaškama i spuštali niz tobogane, gacali po vodi leti i grudvali se zimi, penjali se na drveće i vozili roľšue, igrali bezbol s motkama na ulici. Kada u blizini nije bilo druge dece, za zabavu sam imao stripove, televiziju i igračke. Zelene plastične vojnice, kauboje sa šeširima, prslucima i pištoljima koji su mogli da se zamenjuju, vitezove, dinosauruse i astronaute. Kao svako pravo američko dete, znao sam tačna imena svih dinosaurusu (*brontosaurus, nego šta, i nemojte vi mene sad da učite*). Imena vitezova i astronauta sam izmišľao.

U školi *Meri Džejn Donahju* u Petoj ulici naučio sam da čitam u društvu Dika, Džejn i Seli i njihovog psa Spota. Trči, Spote, trči. Gledajte kako Spot trči. Jeste li ikada pomislili zašto Spot toliko trči? Beži od Dika, Džejn i Seli, najdosadnije porodice na svetu. I ja sam želeo da pobegnem od njih, pravo u svoje stripove... ili „zabavnike“, kako smo ih zvali. Sa remek-delima zapadne književnosti prvi put sam došao u dodir kroz stripove *Ilustrovani klasici*. Čitao sam i *Arčija* i *Čika Bajju* i *Kosma, veselog Marsouca*. Ipak, omiljeni su mi bili Supermen i Betmen... posebno u izdanju *Najboljih stripova na svetu*, gde su njih dvojica svakog meseca nastupali u tandemu.

Prve priče koje pamtim da sam završio bile su napisane na stranici istrgnutim iz školskih svezaka. Bile su to strašne priče o lovcu na čudovišta i prodavao sam ih deci u zgradi za cent po strani. Prva priča bila je dugačka jednu stranu i zaradio sam jedan cent. Sledeća je bila dugačka dve strane i otišla je za dva centa. Improvizovano

* Engl.: *Cabrini-Green* – zloglasno naselje u Čikagu. (Prim. prev.)

dramsko čitanje bilo je deo ponude; bio sam najbolji čitač u bloku, čuven po svojim vukodlačkim urlicima. Poslednja priča u serijalu o lovcu na čudovišta bila je dugačka pet strana i prodao sam je za pet centi, koliko je koštao i *milki uej*, moja omiljena čokoladica. Sećam se kako sam mislio da sam uspeo u životu. Napišeš priču, kupiš *milki uej*. Život je bio sladak...

...sve dok mog najboljeg kupca nisu počeli da muče košmari, pa je ispričao majci za moje priče o čudovištima. Ona je došla kod moje majke, koja je razgovarala s mojim ocem i to je bio kraj. Sa čudovišta sam se prebacio na astronaute (Džam s Marsa i njegova družina, pričaću o njima kasnije) i prestao sam da pokazujem svoje priče bilo kome.

Stripove sam, međutim, nastavio da čitam. Čuvao sam ih na polici napravljennoj od sanduka za pomorandže i s vremenom je moja zbirka narasla toliko da pokriva oba reda. Kada mi je bilo deset godina, pročitao sam svoj prvi naučnofantastični roman i počeo sam da kupujem džepna izdanja. To mi je prilično istanjilo budžet. U svojoj jedanaestoj, u finansijskom škripcu, doneo sam veliku odluku da sam „prerastao“ stripove. Stripovi su za malu decu, a ja sam još malo pa *tinjedžer*. Zato sam ispraznio sanduk od narandži a majka je sve moje stripove poklonila Bajonskoj bolnici, da ih čitaju bolesna deca.

(Glupa pokvarena bolesna deca. *Hoću natrag svoje stripove!*)

Moja faza „preraslosti“ stripova trajala je otprilike godinu dana. Kad god bih otišao u bakalnicu u Ulici Keli da kupim *Ejsovo* dvostruko džepno izdanje, tu su bili i novi stripovi. Nisam mogao da izbegnem da vidim korice, a neki su izgledali *tako* zanimljivo... bilo je novih priča, novih junaka, čitavih novih kompanija...

Prvi broj *Američke lige pravde* (*Justice League of America*) okončao je moju jednogodišnju zrelost. Oduvek sam voleo *Najbolje svet-ske stripove*, gde se Supermen i Betmen bore u tandemu, ali je JLA spajala *sve* glavne heroje DC-a. Korice tog prvog broja prikazivale su Munju kako igra šah protiv trookog vanzemaljca. Figure su bile u obliku članova JLA, a kad god bi neka bila pojedena, pravi junak je *nestajao*. Morao sam to da imam.

I očas posla, kutija od narandži ponovo se punila. I ako je. Inače se možda 1962. ne bih našao kod police za stripove, da naletim na četvrti broj nekog strip magazina čudnog izgleda koji je imao petlju da se zove *Najbolji strip magazin na svetu*. To nije bilo izdanje DC-a. Izdavala ga je neka opskurna, trećerazredna kompanija najpoznatija

po ne baš strašnim stripovima o čudovištima. Međutim, činilo se da jeste o timu superheroja, što je bila moja omiljena tema. Kupio sam ga, bez obzira na to što je koštao *dvanaest* centi (stripovi treba da budu jeftiniji!) i time sam promenio svoj život.

I stvarno *jeste* bio najbolji strip magazin na svetu. Sten Li i Džek Kirbi će uskoro iz korena izmeniti svet stripova. *Fantastična četvorka* je prekršila sva pravila. Njihovi identiteti nisu bili tajni. Jedan od njih je bio *čudovište* (Stvar, koji mi je odmah postao miljenik) u doba kada su svi junaci morali da budu lepotani. Bili su porodica, umesto lige, društva ili ekipe. A kao što je slučaj kod pravih porodica, međusobno su se svadali do besvesti. Junaci DC-ja iz *Lige pravde* razlikovali su se samo po kostimima i boji kose (dobro, Atom je bio nizak, Marsovski Lovac na Glave bio je zelen, a Čudesna Žena je imala grudi, ali sem toga bili su isti), ali su pripadnici Fantastične četvorke imali *ličnosti*. Karakterizacija je stigla u stripove, a godine 1961. to je bilo otkrovenje i revolucija.

Moje prve objavljene reči bile su: „Dragi Stene i Džek.“

Pojavile su se u *Fantastičnoj četvorci* br. 20, iz avgusta 1963, u rubrici sa pismima čitalaca. Moje pismo s komentarima bilo je pronicljivo, inteligentno, analitičko – smisao mu je ukratko bio da Šekspir može da se povuče jer je stigao Sten Li. Na kraju mog hvalospeva, Sten i Džek su odštampali moje ime i adresu.

Uskoro mi je u poštansko sanduče stiglo cirkularno pismo.

Pošta *za mene?* To je bilo neverovatno. Bilo je to leto između moje prve i druge godine u srednjoj školi *Marist* i svi ljudi koje sam poznavao živeli su ili u Bajonu ili u Džerzi Sitiju. Niko mi nije pisao pisma. Ali sam u ovom pismu našao spisak imena, i pisalo je da ću, ako pošaljem četvrt dolara čoveku s vrha spiska, uklonim prvo ime i dodam svoje ime na kraju, pa pošaljem četiri kopije, za nekoliko nedelja dobiti 64 dolara u metalu. To je bilo dovoljno da imam za stripove i *milki vej* još mnogo godina. I tako sam lepljivom trakom zalepio novčić od dvadeset pet centi za dopisnicu, ubacio je u kovertu, poslao je na prvo ime sa spiska i seo da čekam bogatstvo.

Nisam dobio ni prebijene pare, majku mu.

Umesto toga sam dobio nešto mnogo zanimljivije. Igrom slučaja, tip na vrhu spiska objavljivao je fanzin o stripovima, čija je cena bila 25 centi. Sigurno je moj novčić greškom shvatio kao narudžbinu. Fanzin koji mi je poslao bio je odštampan bledoljubičastim (kasnije ću saznati da se ta vrsta štampe zove šapirografija), loše napisan i grubo nacrtan,

ali mene nije bilo briga. Imao je članke i kolumne i pisma i postere pa čak i amaterske stripove, sa junacima za koje nikada nisam ni čuo. A bilo je i prikaza drugih fanzina, od kojih su neki još više obećavali. Zalepio sam i poslao još tri novčića i uskoro sam se do guše uvalio u svet ljubitelja stripova, koji je šezdesetih bio u začetku.

Stripovi su danas veliki biznis. Komikon u San Dijegu narastao je u gigantski poslovni sajam koji privlači desetstruko više ljudi nego Worldkon, godišnje okupljanje ljubitelja naučne fantastike. I dalje se objavljuju neki mali i nezavisni stripovi i komikdom* ima svoje žurnale i časopise s reklamama, ali više ne postoje istinski fanzini, kao u stare dane. Trgovci su odavno preuzeli hram. Kao vrhunski gadost, stripovi iz zlatnog doba kupuju se i prodaju u providnim zaštitnim futrolama, da ih vlasnici nikada ne bi zaista *čitali* i tako kojim slučajem smanjili njihovu vrednost kao antikviteta (ako mene pitate, onoga ko je to smislio treba lično zatvoriti u plastičnu futrolu). Više ih niko ne zove „zabavnici“.

Pre četrdeset godina sve je bilo mnogo drugačije. Svet ljubitelja stripova bio je u začetku. Konvencije fanova tek su počinjale (godine 1964. prisustvovao sam prvoj, koja se održala u jednoj sobi u Menhetnu, a organizovao ju je fan po imenu Len Vajn, koji će kasnije rukovoditi i DC-om i *Marvelom* i stvoriti Vulverina), ali je fanzina bilo na hiljade. Nekoliko njih, poput *Alter ega*, objavljivali su pravi odrasli ljudi, koji su imali porodicu, posao i stvaran život, ali su većinu pisali, crtali i uređivali klinci ne stariji od mene. Najbolji su bili profesionalno štampani u ofset-tehnici ili visokoj štampi, ali je njih bilo malo. U drugoj ligi bili su oni rađeni na mimeografima, kao većina SF fanzina tog doba. Većina se oslanjala na šapirografe, hektografe ili fotokopir-mašine (*Rokets blast*, koji će postati jedan od najvećih fanzina komikdoma, u početku je reprodukovano pomoću indiga, što vam pruža neku predstavu o tome koliki mu je bio tiraž).

Gotovo svi fanzini imali su stranicu ili dve oglasa, gde su čitaoci mogli da nude na prodaju stare brojeve stripova ili da navode one koje žele da kupe. U jednom takvom oglasu video sam da neki tip iz Arlingtona u Teksasu prodaje *Hrabre i smele* br. 28, broj u kome se prvi put pojavila JLA. Poslao sam zalepljeni novčić i tip iz Teksasa je poslao strip s kartonskom podlogom na kojoj je prilično dobro

* Engl.: *Comicdom* – izraz koji označava supkulturu ljubitelja stripova, sa njihovim fanzinima, skupovima itd. (Prim. prev.)

nacrtao varvarskog ratnika. Tako je počelo moje dugogodišnje priateljstvo s Hauardom Voldropom. Pre koliko godina? Pa, Džon F. Kenedi je nedugo potom odleteo za Dalas.

Moja umešanost u taj čudni i divni svet nije se završila s čitanjem fanzina. Pošto su me objavili u *Fantastičnoj četvorci*, objavljivanje pisma u fanzinima nije predstavljalo izazov. Nije prošlo dugo i vidao sam svoje ime odštampano na sve strane. Sten i Džek su takode objavili još mojih pisama. Lavina je krenula, od pisama do kratkih članaka, a onda i do redovnih kolumni u fanzinu po imenu *Vesti iz sveta stripa*, gde sam nudio savete o tome kako stripovi koji se meni ne dopadaju mogu da se „spasu“. Za taj fanzin sam radio i neke ilustracije, uprkos činjenici da ne umem da crtam. Čak su mi objavili i jednu naslovnu stranu: sliku Čoveka Baklje kako ispisuje ime fanzina vatrenim slovima. Pošto je Baklja bio nejasno ljudsko obličje okruženo plamenovima, bilo ga je lakše nacrtati nego likove koji imaju noseve, usta, prste, mišiće i sve ostalo.

Na prvoj godini u *Maristu* san mi je i dalje bio da budem astronaut... i to ne samo neki običan astronaut već prvi čovek na Mesecu. Još se sećam dana kada je jedan brat pitao svakog od nas šta želimo da budemo, i kada su svi u učionici prasnuli u grohotan smeh pošto su čuli moj odgovor. Na trećoj godini, jedan drugi brat nam je dao zadatak da saznamo više o karijeri za koju smo se odlučili i ja sam istraživao pisanje (i saznao da prosečan pisac od priča zaraduje 1200 dolara godišnje, što je bilo gotovo jednako jezivo kao onaj smeh od pre dve godine). U međuvremenu je na mene nešto izvršilo dubok uticaj i zasvagda mi promenilo snove. To nešto je bio svet ljubitelja stripova. Na drugoj i trećoj godini u *Maristu* počeo sam da pišem prave priče za fanzine.

Imao sam prastaru pisaću mašinu koju sam našao na teta Gledisnom tavanu i dovoljno sam se sa njom zezao da postanem virtuoz s jednim prstom. Crna polovina crno-crvene trake bila je tako istrošena da su se slova jedva čitala, ali sam to nadoknađivao time što sam tako žestoko udarao po tipkama da su se slova usecala u hartiju. Unutrašnji delovi slova „e“ i „o“ često su propadali i ostavljali rupe. Crvena polovina trake bila je relativno sveža; crveno sam koristio za naglašavanje, pošto ništa nisam znao o kurzivu. Nisam ništa znao ni o marginama, dvostrukom proredu ili indigu.

Moje prve priče bavile su se superherojem koji je na Zemlju došao iz svemira, poput Supermena. Međutim, za razliku od Supermena,

moj lik nije imao supertelo. Zapravo, telo uopšte nije ni imao. Bio je mozak u akvarijumu. To baš i nije bila najoriginalnija ideja: mozgovi u teglama bili su česta tema i naučne fantastike i stripova, mada su obično imali ulogu negativca. Činilo mi se da je izuzetno dobar štos to što je moj mozak u tegli pozitivac.

Naravno, moj junak je imao robotsko telo u koje je mogao da uđe da bi se borio protiv zločina. Zapravo, imao je čitavu *gomilu* robotskih tela. Neka su imala mlaznice pomoću kojih je leteo, neka su imala gusenice pomoću kojih se kotrljao, neka su imala robotske noge pomoću kojih je hodao. Imao je ruke s prstima, ruke s pipcima, ruke s velikim opasnim metalnim kleštima, ruke s laserskim pištoljima. U svakoj priči moj svemirski mozak obukao bi drugo telo, a ako bi ga negativac rasturio, u svom svemirskom brodu uvek je imao rezervna.

Nazvao sam ga Garizan, Mehanički ratnik.

O Garizanu sam napisao tri priče: sve veoma kratke ali *douršene*. Čak sam ih ilustrovao. Mozak u akvarijumu gotovo je jednako lako nacrtati kao čoveka od plamena.

Kada sam poslao priče o Garizanu, odabrao sam jedan od manjih fanzina iz tog perioda, jer sam računao kako imam veće izgleda da ih tamo prihvate. Bio sam u pravu. Urednik ih je oduševljeno prigrabio. To je bilo manje dostignuće nego što možda izgleda. Mnogi od tih prvobitnih fanzina većito su očajnički tragali za materijalom koji će ispuniti šapirografisane strane, i prihvatili su baš sve što bi se neko potrudio da im pošalje, čak i priče o mozgu u akvarijumu. Nisam mogao da dočekam da vidim svoje priče objavljene.

Avaj. Fanzin i njegov urednik su naglo nestali pre nego što su objavili makar jednu od mojih priča o Garizanu. Rukopisi nisu vraćeni a pošto još nisam bio savladao misterije indiga, nisam imao kopije.

Možda ste pomislili da me je to obeshrabilo, ali je zapravo samo prihvatanje mojih priča imalo čudesno dejstvo na moje samopouzdanje, tako da sam njihov kasniji nestanak jedva i primetio. Vratio sam se za pisaću mašinu i izmislio novog junaka. Ovog sam nazvao Raža. Betmen u pokušaju, Raža je bio maskirani noćni osvetnik koji se borio protiv zločina uz pomoć korbača. U prvoj pustolovini suprotstavio sam ga zlikovcu po imenu Dželat, koji je bio naoružan specijalnim pištoljem koji umesto metaka ispaljuje minijaturna sečiva s giljotine.

„Susret s Dželatom“ ispao je mnogo bolje od svih priča o Garizanu, tako da sam, pošto sam ga završio, postavio sebi mnogo višu

metu i poslao ga jednom kvalitetnijem fanzinu. *Imir*, koji je uređivao Džoni Čejmbers, bio je jedan od brojnih fanzina koji su stizali iz San Franciska i okoline, epicentra ranog sveta ljubitelja stripova.

Čejmbers je prihvatio moju priču... ali ne samo to, on ju je i *objavio!* Pojavila se u *Imiru* br. 2, iz februara 1965: devet stranica superheroizma u čudesnoj ljubičastoj šapirografiji. Don Fauler, jedan od vodećih ilustratora-amatera tog doba (zapravo pseudonim Badija Saundersa), napravio je dramatičnu ilustraciju za korice, koja prikazuje Dželata kako gađa Ražu malim giljotinama. Dodao je i neke zgodne ilustracije u tekstu. Faulerove ilustracije bile su toliko bolje od svega što sam sâm mogao da uradim da sam se nakon toga okanuio svojih bednih crtačkih pokušaja i posvetio pričanju svojih priča u prozi. One su se tih ranih dana komikdoma zvale „pisane priče“, da bi se razlikovale od pravih, crtanih stripova (koji su bili mnogo omiljeniji kod fanova).

Raža se kasnije vratila i u drugoj priči, koja je bila toliko dugačka (dvadesetak stranica s običnim proredom) da je Čejmbers odlučio da je objavi u nastavcima. Prva polovina „Ostrva smrti“ pojavila se u *Imiru* broj 5, i završila se rečima „nastaviće se“. Ali nije. Sledeći broj *Imira* nikada nije izašao i druga polovina Ražine druge pustolovine završila je isto kao tri izgubljene priče o Garizanu.

U međuvremenu sam postavio sebi još malo više ciljeve. Najugledniji fanzin u tom ranom dobu sveta ljubitelja stripova bio je *Alter ego*, ali je on mahom objavljivao članke, kritike, intervjue. Mesto za amaterske stripove i pisane priče bilo je *Star-stadid komiks*, koji su objavljivali teksaški fanovi po imenu Lari Hemdon, Badi Saunders i Hauard Keltner, koji su se nazivali Teksaška trojka.

Kada je *Star-stadid komiks* pokrenut šezdeset treće, imao je štampane korice u punom koloru, koje su bile praznik za oči u poređenju s većinom fanzina tog doba. Unutrašnjost prvih nekoliko brojeva bila je uobičajena izbleđela šapirografija, ali je u četvrtom broju Teksaška trojka počela da i unutrašnjost radi u ofsetu, tako da je njihov fanzin tih godina ubedljivo najbolje izgledao. Baš kao *Marvel* i DC, Trojka je imala svoju ergelu superheroja: Pauermen, Defender, Čendžling, Doktor Vird, Oko, Čovek Mačka, Astralmen i drugi. Don Fauler, Gras Grin, Bildžo Vajt, Ron Fos i drugi najbolji ilustratori-amateri crtali su za njih, a Hauard Voldrop je pisao pisane priče (Hauard je bio recimo četvrti član Teksaške trojke, nešto kao peti Bits). Dakle, u svetu stripova 1964. godine SSC je bio prva liga.

Želeo sam da budem deo toga i imao sam sjajnu *originalnu* ideju. Mozgovi u teglama poput Garizana i maskirani borci za pravdu poput Raže nisu bili ništa novo, ali niko do sada nije stavio superheroja na *skije*. (Ja se u životu nisam skijao. Do dana današnjeg.) Moj junak je imao jedan skijaški štap koji je takode bio i bacač plamena, dok mu je drugi služio kao mitraljez. Umesto da se bori protiv nekog glupavog supernegativca, suprotstavio sam ga crvenima da bih bio „realističan“. Ali najbolji deo deo moje priče bio je njen završetak, gde Beli Letač doživljava šokantan, tragičan kraj. Bio sam siguran da će to naterati Teksašku trojku da me primeti.

Priču sam nazvao „Neobična saga o Belom Letaču“, i poslao sam je Lariju Hemdonu. Sem što je bio jedna trećina uzvišenog uredništva SSC-a, Lari je bio i jedan od prvih ljudi s kojima sam uspostavio prepisku pošto sam zašao u vode komikdoma. Bio sam ubeđen da će mu se priča dopasti.

I jeste... ali ne za SSC. Objasnio mi je da udarni fanzin Trojke već ima dovoljno likova. Umesto da dodaju nove, on, Hauard i Badi želeli su da razviju heroje koje su već predstavili čitaocima. Ipak, dopada im se moje pisanje. Želeli bi da pišem za *Star-stadid komiks*... pod uslovom da pišem priče o već postojećim njihovim likovima.

I tako se desilo da je „Neobična saga o Belom Letaču“ objavljena u *Betvingu*, solo fanzinu Larija Hemdona, dok sam se ja pojavio u SSC-u sa pisanim pričama o dva lika Hauarda Keltnera. Priča o Pauermenu bila je prva. „Pauermen protiv Plave barijere!“ objavljena je u SSC-u br. 7, avgusta 1965. i naišla je na dobar prijem... ali sam tek s pričom o doktoru Virdu „Samo se deca boje mraka“, objavljenom u SSC-u br. 10, zaista stekao ime u komikdomu.

Doktor Vird je bio tajanstveni osvjetnik koji se borio protiv duhova, vukodlaka i drugih natprirodnih zala. Uprkos sličnosti imena, imao je malo zajedničkog s *Marvelouim* doktorom Strejndžom. Keltner ga je oblikovao po ugledu na Mister Džastisa, jednog heroja iz zlatnog doba stripa. Dok Vird je nadmašio mog Belog Letača, tako što je umro na pola svoje prve priče, umesto na kraju. Kao vremenski putnik iz budućnosti, izašao je iz vremeplova pravo usred oružane pljačke, pa je smesta stradao. Time što je umro pre nego što je rođen, međutim, poremetio je ustrojstvo kosmosa, tako da sada mora da hoda zemljom i ispravlja nepravde sve dok ne dođe dan njegovog rođenja.

Uskoro sam shvatio da mi Dok Vird dobro ide. Keltneru se dopalo šta sam s njim radio i ohrabrivao me je da pišem još priča, pa kada

je prebacio tog heroja u posebni fanzin, ja sam napisao scenario s naslovom „Mač i pauk“, koji je jedan nov i nepoznat crtač lepo ilustrovao. Džim Starlin je takođe adaptirao „Samo se deca boje mraka“ u formu stripa... ali je pisana priča bila prva.

Komikdom je tada već bio ustanovio sopstvene nagrade. Nagrade Alej bile su nazvane po Alej Upu, „najstarijem strip junaku“ (Žuti Klinac se možda ne bi složio). Kao i nagrade Hugo, nagrade Alej imale su kategorije i za profesionalni i za amaterski rad: Zlatni aleji za profesionalce, Srebrni aleji za fanove. „Samo se deca boje mraka“ bila je nominovana za Srebrnog aleja u kategoriji pisanih priča... i na moju nevericu i oduševljenje, *pobedila je* (prilično nezasluzeno, pošto su Huard Voldrop i Pol Moslander kao pisci bili za tri koplja ispred mene). Slike blistavih srebrnih trofeja nakratko su mi igrale pred očima, ali nikada nisam dobio baš ništa. Organizacija koja je sponzorirala nagrade ubrzo je propala, i to je bio kraj nagrada Alej... ali je priznanje čudesno uticalo na moje samopouzdanje i pomoglo je da nastavim s pisanjem.

Međutim, u doba kada su priče o doktoru Virdu objavljene, u mom životu je došlo do nekih korenitih promena. Juna 1966. maturirao sam u *Maristu*. Tog septembra sam prvi put u životu otišao od kuće i autobusom se odvezao u Illinois da pohađam Medilovu školu novinarstva na Univerzitetu Nortvestern.

Fakultet je bio čudan novi svet, jednako uzbudljiv koliko i strašan. Živeo sam u brucškom domu po imenu *Bob Hol* (moja majka se stalno zbunjivala i mislila da je Bob moj cimer), u toj čudnoj zemlji srednjeg zapada gde vesti stižu prerano i gde niko ne zna da ispeče poštnu picu. Studije su bile teške, trebalo je steći nove prijatelje, naći nove kretene za nadmetanje, naučiti nove poroke (karte u prvoj godini, pivo na trećoj)... a na predavanjima je bilo i *devojaka*. I dalje sam kupovao stripove kada bih ih video, ali sam uskoro preskakao neke brojeve i moje fanovske aktivnosti su dramatično splasle. Pošto je oko mene bilo tolika toga novog, bilo je teško naći vremena za pisanje. Na prvoj godini sam završio samo jednu priču – čistu naučnu fantastiku s naslovom „Trener i kompjuter“ koja je objavljena u prvom (i jedinom) broju opskurnog fanzina po imenu *In-dept*.

Moj glavni predmet na studijama bio je novinarstvo, ali sam uz njega izabrao istoriju. Na drugoj godini sam se prijavio za istoriju Skandinavije pošto sam mislio da je baš strava proučavati Vikinge. Profesor Frenklin D. Skot bio je predan učitelj koji nas je pozivao

svojoj kući na skandinavsku hranu i *glug* (kuvano vino sa suvim groždem i šumskim bobicama). Čitali smo nordijske sage, islandske ede i pesme finskog patriotskog pesnika Johana Ludviga Runeberga.

Voleo sam sage i ede jer su me podsećale na Tolkina i Huarda, a opčinila me je Runebergova pesma „Sveaborg“, dirljiv lament za velikom tvrđavom Helsinkija, „Gibraltarem Severa“, koja se neobjašnjivo predala u rusko-švedskom ratu 1808. Kada je došlo vreme za pisanje seminarskih radova, ja sam kao temu odabrao Sveaborg. Onda mi je sinula jedna otkačena ideja. Pitao sam profesora Skota hoće li mi dozvoliti da umesto uobičajenog rada predam pripovetku o Sveaborgu. Na moje oduševljenje, on je pristao.

Za „Tvrđavu“ sam dobio ocenu A... ali ne samo to, profesor Skot je bio toliko zadovoljan tom pričom da ju je poslao stručnom časopisu *Ameriken-skendinevijen rivju* za eventualno objavljivanje.

Prvo pismo odbijanja koje sam u životu dobio nije bilo od Dejmone Najta, Frederika Pola ili od Džona Vuda Kembela Mladeg, već od Erika Dž. Frisa, urednika *Ameriken-skendinevijen rivjua*, koji je „veoma“ žalio što mora da mi vrati „Tvrđavu“. „To je veoma dobar članak“, stajalo je u pismu datiranom 14. juna 1968, „ali je, nažalost, predug za naše potrebe.“

Retko se dešava da pisca toliko obraduje odbijanje. Pravi urednik je video jednu moju priču i toliko mu se dopala da je napisao pravo pismo umesto da pošalje unapred štampani odgovor. Osećao sam se kao da su se vrata odškrinula. Sledeće jeseni, kada sam se vratio za drugu godinu na Nortvesternu, prijavio sam se za tečaj kreativnog pisanja... i ubrzo se našao okružen savremenim pesnicima u pokušaju, koji su pisali slobodne stihove i pesme u prozi. Ja sam voleo poeziju, ali ne te vrste. Nisam imao pojma šta da kažem o pesmama mojih kolega a oni nisu imali pojma šta da kažu o mojim pričama. Dok sam ja sanjao o objavljivanju priča u *Analogu* i *Galaksiju*, možda i u *Plejboju*, moje kolege su se nadale da će njihove pesme izaći u *Trikvoteriju*, uglednom književnom časopisu našeg univerziteta.

I drugi pisci su povremeno donosili kratke priče: karakterne studije, bez radnje, mnoge u sadašnjem vremenu, neke u drugom licu, nekoliko bez obraćanja pažnje na velika slova. (Da budem pošten, bilo je i izuzetaka. Sećam se jednog, jezive male horor priče smeštene u staru robnu kuću, po tonu gotovo lavkraftovske. Ta priča mi se sviđala više od svih koje sam pročitao te godine; ostali studenti s tog tečaja, naravno, mrzeli su je.)

Svejedno, uspeo sam da za kreativno pisanje završim četiri kratke priče (i nijednu pesmu). „Dodatni faktor bezbednosti“ i „Heroj“ bile su naučna fantastika. „A smrt njegovo zaveštanje“ i „Zaštitnik“ bile su tipične pripovetke s političkim primesama (bila je to 1968. i revolucija se osećala u vazduhu). Prva je narasla iz lika koji sam prvobitno zamislio još u *Maristu*, pošto sam počeo da se oduševljavam Džejsom Bondom (Ursula Andres nije imala baš nikakve veze s tim, o ne, kao ni one scene seksa iz knjiga, sačuvaj bože). Maksimilijan de Lorije je trebalo da bude „otmeni ubica“ koji će da putuje po svetu i ubija zle diktatore na egzotičnim mestima. Njegov glavni trik trebalo je da bude lula koja služi kao duvaljka.

Kada sam počeo da ga stavljam na papir, ostalo je samo ime. Moja politička ubedenja su se promenila a atentati posle 1968. nisu više delovali tako seksi. Priča nikada nije objavljena, ali možete ovde da je pročitate, samo trideset pet kratkih godina pošto je napisana.

Kolegama su se „klasične“ priče dopale više nego one naučno-fantastične, ali im se nijedna nije preterano svidela. Naš profesor, moderni mladi predavač koji je vozio klasični porše i oblačio somotske sakoe s kožnim zakrpama na laktovima, reagovao je jednako mlako... ali je takođe smatrao da je ocenjivanje besmislica, tako da sam uspeo da se izvučem s visokim ocenama i četiri završene priče.

Mada se kolegama moje priče nisu dopadale, i dalje sam se nadao da će se nekim urednicima možda dopasti. Poslaću ih pa ću videti šta će da se desi. Postupak sam znao: nađi adrese u *Berzi za pisce*, stavi novu traku u pisaću mašinu, otkucaj čist tekst s dvostrukim proredom, pošalji ga s kratkim propratnim pismom i kovertom na kojoj su tvoja adresa i marka, i onda čekaj. Ništa lakše.

Dok se moja druga godina na Nortvesternu bližila kraju, počeo sam da šaljem četiri priče koje sam napisao na tečaju kreativnog pisanja. Kada god bi neku priču vratio jedan časopis, istog dana bih je slao u drugi. Počeo sam od onih koji najbolje plaćaju pa sam se spuštao ka onim jeftinijim, kao što su svi časopisi za pisce preporučivali. I svečano sam se zakleo da *neću odustati*.

Što je, ispostavilo se, bilo dobro. Samo je „Dodatni faktor bezbednosti“ trideset sedam puta odbijen pre nego što konačno više nisam imao gde da ga šaljem. Devet godina pošto sam ga napisao, kada sam živeo u Ajovi i držao predavanja umesto da ih pohađam, kolega profesor po imenu Džordž Gatridž pročitao je priču i rekao da zna kako da je popravi. Dao sam mu svoj blagoslov i Gatridž je

preoblikovao „Dodatni faktor bezbednosti“ u „Ratni brod“ i poslao je kao zajedničko delo. Kao „Ratni brod“ odbijena je još pet puta pre nego što je našla dom u časopisu F&SF. Ta četrdeset dva odbijanja i dalje predstavljaju moj lični rekord, koji nipošto ne žurim da oborim.

I druge priče su takođe odbijane, mada ne tako uporno. Ubrzo sam otkrio da većina drugih časopisa ne deli oduševljenje *Ameriken-skendinevijen rivjua* za priče o rusko-švedskom ratu iz 1808, pa sam „Tvrdavu“ vratio u fioku. „Zaštitnik“ je preraden i preimenovan u „Zaštitnike“, ali ni to nije pomoglo. A „Heroj“ se vratio iz *Plejboja* i *Analoga*, otišao u *Galaksi*...

...i nestao. Šta je na kraju bilo s njim, ispričaću vam u drugom komentaru. U međuvremenu, pogledajte moje početničke radove, ako smete.

Samo se deca boje mraka

Kroz tihe, pokretne senke
klize nakazne prilike
avetinjski oblici jezde kroz tamu;
krilate nemani mračne nebo.
U utvarnom, turobnom sivilu
užasi bez duše nađoše dom.
Oni dobro znaju ovu zemlju zla:
Korlos je svet kojim hode.

Pronađeno u jednoj pećini u Srednjoj Evropi, nekada hramu izvesne mračne sekte; autor nepoznat.

Tama. Tama je bila svugde. Turobna, zloslutna, sveprisutna; lebdela je nad ravnicom kao veliki i teški ogrtač. Mesečina nije uspevala da se probije; zvezde nisu sijale; samo noć, preteća i večna, i uskovitlane, zagušljive sive magle što su se valjale i komešale sa svakim pokretom. Nešto u daljini zakrešta, ali mu se oblik nije video. Magle i senke pokrivala su sve.

Ipak ne. Jedno se videlo. Na sredini ravnice, kao izazov tmurnim crnim planinama u daljini, jedna glatka kula uzdizala se u mrtvo nebo poput igle. Dizala se kilometrima, sve do mesta gde grimizne munje uz prasak većito igraju po uglačanoj crnoj steni. Mutno crveno svetlo sijalo je iz usamljenog prozora kule, jedno jedino ostrvo u moru noći.

Dole u uskovitlanim maglama stvorenja su se nelagodno komešala, a šuškanje čudnih pokreta narušavalo je mrtvačku tišinu. Pogani žitelji Korlosa nisu imali mira, jer kada se u kuli vidi svetlo, to znači da je njen vlasnik kod kuće. A čak i demoni znaju šta je strah.

Visoko na vrhu crne kule, jedno mračno biće pogleda kroz usamljeni prozor u zjapeću tamu ravnice i strašno ih prokle. Besneći, biće se okrenu od uskovitlane magle večite noći, ka dobro osvetljenoj unutrašnjosti svoje citadele. Tišinu je narušio jecaj. Lancima okovano za mermerni zid, jedno ogavno obličje bespomoćno se otimalo. Biće se razgnevi. Diže ruku i ispali munju od crne energije ka užasu koji se otimao na zidu.

Krik agonije proseče beskonačnu noć a lanci omlitaveše. Okovani demon je nestao. Nijedan zvuk nije narušavao usamljenost kule ili njenog mračnog stanovnika. Biće se spusti na veliki presto nalik na krila slepog miša, isklesan iz crne svetlucave stene. Zagleda se preko sobe i kroz prozor, u jedva vidljiva stvorenja koja su vrela ispod mračnih oblaka.

Biće onda glasno urliknu a njegov je urlik odjekivao i odjekivao niz kilometre i kilometre zloslutne kule. Čuo se čak i u crnoj jami tamnica daleko dole, a demoni tu zatočeni zadržtali su u iščekivanju još strašnijih muka, pošto je krik bio sama suština jarosti.

Munja od crne sile polete iz dignute pesnice u noć. Nešto napolju vrisnu i neki neviđeni obris grčeci se pade s neba. Biće zareža.